

اصول ژورنالیسم در رادیوهای محلی از معرفی تا نقد

■ یوسف خجیر^۱

مدرس ارتباطات و رئیس مرکز مطالعات فرهنگی جوانان مؤسسه آموزش عالی سوره



■ چانتلر، پل؛ سیم هریس. اصول ژورنالیسم در رادیوهای محلی، ج ۱، مترجم: زهره جنابی، تهران: دفتر پژوهش‌های رادیو، ۱۳۸۷، ۲۹۳ ص، شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۸۲۸-۳۹-۹

مقدمه

رادیویی می‌تواند به آثار و نتایج تصمیم‌ها و سیاست‌های خود پی ببرد و به کمک آن، ارزیابی واقع‌بینانه‌ای از این بازخوردها داشته باشد و براساس آن تصمیم خود را ارزیابی کند.

در سطح خرد یا محلی همگی این وظایف و نقش‌ها برعهده رادیوی محلی^۲ است. رادیوهای محلی علاوه بر این نقش‌ها، وظیفه خطیر پرکردن خلأهای موجود رسانه‌های ملی چون تلویزیون سراسری، رادیوهای سراسری و مطبوعات ملی را در سطح استان و حتی منطقه بر عهده دارند و به‌نوعی کامل‌کننده نقش رسانه‌های ملی در استان یا منطقه هستند. این رسانه‌ها با ایجاد ارتباط بین شهروندان و مسئولان محلی، خواسته‌ها، نیازها و انتظارات شهروندان را به مسئولان و تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی مسئولان را به شهروندان می‌رسانند.

در کنار نشریات و شبکه‌های تلویزیونی محلی، رادیوهای محلی یکی از رسانه‌های مهم محلی هستند که ابزار مهم توسعه فرهنگی شهروندان محلی به حساب می‌آیند. وجود این رسانه در کشورهای درحال توسعه و روبه‌سازندگی ضرورت تام و تمام دارد. به‌طوری که می‌تواند بستر فرهنگی اجرای طرح‌های توسعه را فراهم سازند و مشارکت مردم را برای به‌اجرا آوردن سیاست‌های مسئولان جلب کنند.

درمجموع، رادیوهای محلی را می‌توان رسانه‌ای با گستره

رادیو به‌عنوان عضوی از خانواده رسانه‌های جمعی نقش بسزایی در جوامع جدید دارد. نقش خبری، آگاه‌سازی، همگن‌سازی، ایجاد احساس تعلق اجتماعی و تفریحی از جمله این نقش‌هاست. این رسانه به‌دلیل گستره پوشش، سرعت و تداوم انتشار با نفوذترین ابزار انتقال اخبار، دیدگاه‌ها، عقاید و ارزش‌ها به‌شمار می‌رود. همچنین نقش مهمی در تأثیرگذاری بر افکار عمومی دارد. رادیوها می‌توانند به‌دلیل تنوع شبکه‌ها و برنامه‌ها، گروه‌های خاصی را مخاطب قرار دهند و با آنان به زبان آنها ارتباط برقرار کنند و مباحث موردعلاقه‌شان را منتشر سازند. در دنیای کنونی رادیوها به‌ویژه رادیوهای خصوصی، چارچوبی هستند که در آن افکار و عقاید گوناگون جامعه با هم تلاقی می‌کنند و از برخورد و آمیزش آنها، اندیشه‌های تازه‌ای خلق می‌شود، راهکار نو برای حل مسائل پدید می‌آید و انگیزه‌های تازه‌ای برای حرکت ایجاد می‌شود. شبکه‌های رادیویی زنده و فعال فضای فکری جامعه را به پویایی، حرکت، آفرینندگی و مشارکت سوق می‌دهند و به عکس، سستی و بی‌رمقی آن، جامعه را به بی‌حرکتی و فقر فکری و معنوی می‌کشانند.

این رسانه ضمن آنکه ابزار انتشار خیر و پیام است، سازوکار بازخورد قوی و سریعی برای دریافت واکنش‌ها و انتقال آن به مقامات تصمیم‌ساز نیز به‌شمار می‌رود. تصمیم‌گیران از طریق برنامه‌های



جغرافیایی استانی یا منطقه‌ای دانست که درصدد تهیه و ارائه اخبار محلی، بیان خواسته‌ها، نظرات و نیازهای بومی و منطقه‌ای، آگاه‌سازی و اطلاع‌رسانی، بسیج‌سازی و همگن‌سازی، ایجاد تعلق و همبستگی اجتماعی، بسترسازی برای توسعه و آموزش و انتقال میراث فرهنگی هستند (خجیر، ۱۳۸۴، ص ۹۷).

این مقاله که با هدف نقد کتاب اصول ژورنالیزم در رادیوهای محلی نوشته شده، فرصتی را ایجاد کرده است که پیش از نقد کتاب، به‌درستی با رادیوهای محلی، جایگاه و کارکردهای آن در جامعه آشنا شویم تا بتوان از این طریق به نقد منصفانه کتاب پرداخت.

۱. ویژگی‌ها و کارکردهای رادیوهای محلی

رشد سریع و شتابان ساختار ارتباطی در چند دهه اخیر و پیشرفت حیرت‌انگیز تکنولوژی، وضعی را به‌وجود آورده است که به‌اعتقاد بسیاری از عالمان عصر حاضر، جهان در دوره جدیدی قرار گرفته که آن را «عصر ارتباطات»^۱ نامیده‌اند. در حال حاضر، رسانه‌های جمعی جزء لاینفک زندگی اجتماعی انسان به‌شمار می‌آیند، به‌طوری که شناخت واقعیت‌های دنیای پیرامون افراد تا حدود زیادی مبتنی بر تصویری است که رسانه‌ها، به‌ویژه رادیو، ترسیم می‌کنند. در این میان، نقش رادیوهای محلی به‌عنوان تصویرساز و تصویرپرداز وقایع و رویدادهای محلی بسیار اهمیت دارد. از آنجا که رادیوهای سراسری امکان و توانایی کمتری برای پرداختن به رویدادهای مناطق مختلف کشور را دارند، شنوندگان برای تغذیه خبری و اطلاعاتی نیازمند رسانه‌های شنیداری و دیداری محلی هستند. از این‌رو رادیوهای محلی نقش و رسالت خطیری در انعکاس واقعیت‌ها و تحولات منطقه تحت گستره خود دارند. خطیربودن رسالت رادیوهای محلی از آنجا نشئت می‌گیرد که علاوه بر کارکردهایی که رسانه‌های دیگر دارند، بنا بر محلی‌بودن دارای کارکردهای خاصی می‌باشند.

هارولد دوایت لاسول^۲، که از پیشگامان بحث کارکردهای رسانه است، عمده‌ترین کارکردهای رسانه را «نظارت بر محیط، ارتباط بین بخش‌های مختلف جامعه به یکدیگر و انتقال میراث فرهنگی» می‌داند (مهرداد، ۱۳۸۰، ص ۷۶). وی همچنین معتقد است که این سه کارکرد موضوعاتی را شامل می‌شوند که عبارتند از: «۱. عنصر اطلاعات، ارائه مطالب و تفسیر به‌منظور درک قطعات پراکنده اطلاعات و ارتباط دادن آنها به یکدیگر؛ ۲. ایجاد همبستگی بین شهروندان و تشکیل وفاق اجتماعی؛ ۳. بیان ارزش‌ها و نمادهای فرهنگی که عنصر اساسی برای تداوم و هویت جامعه است» (همان). چارلز رایت^۳، استاد آمریکایی جامعه‌شناسی ارتباطات، نیز در سال ۱۹۶۰ کارکرد «سرگرمی» را به‌عنوان چهارمین کارکرد اساسی رسانه وارد بحث کارکردهای رسانه کرد (ساروخانی، ۱۳۷۶، ص ۵۶). در این میان دنیس مک کوئیل^۴ نیز کارکرد «بسیج‌گرایی» را مطرح کرد (مک کوئیل، ۱۳۸۲، ص ۱۳۶). وی معتقد است که این کارکرد بیشتر برای کشورهای جهان سوم اعتبار دارد. از نظر وی از رسانه‌ها انتظار می‌رود که حامی منافع ملی و پیشتاز برخی از ارزش‌های کلیدی و الگوهای رفتاری در جامعه درحال توسعه باشند (خجیر، ۱۳۸۷، ص ۱۹۸).

رادیوهای محلی به‌عنوان رسانه جمعی علاوه بر همه این کارکردها، دارای کارکرد محلی‌گرایی^۵ هستند که وظیفه آنها را

خطیرتر می‌سازد.

این کارکرد ویژگی‌هایی را برای این رسانه به‌وجود آورده است که برخی از آنها عبارتند از:

(الف) رادیوهای محلی هدفمند و مخاطب‌گرا هستند. علایق و خواسته‌های مخاطب محلی کانون توجه مطالب محلی است. مخاطبان چنانچه بدانند مطالب و اخبار مربوط به آنان است، آن را هدفمند گوش می‌دهند. اساس فعالیت رادیوی محلی گرایش به سوی مخاطب است؛

(ب) رادیوی محلی خدمت‌گراست. در رادیوهای محلی مباحث مربوط به رفاه، آسایش و توسعه بومی بیشتر به چشم می‌خورد؛

(ج) مشارکت مخاطبان در رادیوهای محلی بیشتر است. از آنجا که شنوندگان خود بخش مهمی از کل فرآیند محسوب می‌شوند، مشارکت بیشتری دارند. مشارکت، نوعی احساس تعلق، هدفمندی، اهمیت‌داشتن و موفقیت برای مردم ایجاد می‌کند. در بسیاری از مسائل محلی، مردم بهتر از مسئولان و برنامه‌ریزان می‌دانند که چه

چیزی برای آنها مفید و مؤثر و چه چیزی بی‌فایده است؛

د) توجه به ارزش «مجاورت»^{۱۰} یکی از ویژگی‌های رادیوی محلی است. اگر رجوعی به بحث ارزش‌های خبری در روزنامه‌نگاری داشته باشیم، مجاورت یا نزدیکی یکی از مهم‌ترین ارزش‌های خبری انعکاس رویدادهاست. یعنی رویدادی می‌تواند ارزش خبری داشته باشد که در کنار ویژگی‌هایی چون «درب‌گیری»^{۱۱} و «شهرت»^{۱۲}، نزدیکی لازم را از نظر ذهنی و مادی با خواننده داشته باشد (بدیعی و قندی، ۱۳۷۸، ص ۲۵)؛

هـ) ایجاد افکار عمومی محلی. باید توجه داشت که رادیوی محلی با انتشار خبر، گزارش، مصاحبه و تحلیل و بررسی رویدادهای اجتماعی نقش ارزنده‌ای در ساختن افکار عمومی بر عهده دارد. اگر این مطلب در رادیوهای سراسری منعکس شود، بخشی از افکار عمومی تحت عنوان افکار عمومی ملی نسبت به مسائل ملی شکل می‌گیرد. اما در حیطه محلی یا منطقه‌ای مسائلی وجود دارد که جنبه محلی‌گرایی آن دارای اعتبار است، از این‌رو یکی از ویژگی‌های رادیوهای محلی، ایجاد افکار عمومی محلی است.

در مجموع می‌توان گفت که رادیوهای محلی جزئی از نظام رسانه‌ای و ارتباطی کشور است که به‌عنوان نقش مکمل رسانه‌های سراسری نقش‌آفرینی می‌کند. اختلاف بین دو نوع رادیو - رادیوی ملی و محلی - از نوع اختلاف مکمل است. هدف اولی، تنوع مندرجات و انتشار خبرهای مهم و دست اول داخل و خارج از کشور است و دومی می‌کوشد تا پاسخ‌گوی نیاز مردم به اطلاع‌یابی از اخبار شهر و منطقه زیست خود باشد. این نیاز به کسب خبرهای محلی که فقط یک رسانه محلی قادر است پاسخ‌گوی آن باشد، از مواردی است که هنوز در کشور ما به‌دلیل نظام دولتی حاکم بر رادیوها دارای سلطه و اقتدار کافی نیستند.

۲. ضرورت رادیوهای محلی در کشورهای در حال توسعه

در کشورهای غربی رادیوهای محلی اهمیت خاصی دارند. در این کشورها به‌دلیل خصوصی‌بودن رادیو و فضای حقوقی باز رسانه‌ای (نظام اعلان‌نامه‌ای) رادیوهای محلی در شکل‌دادن به افکار عمومی، هدایت و جهت‌دهی مردم، تصویرسازی ذهنی در مردم، اطلاع‌رسانی و خبررسانی، بالا بردن سطح آگاهی جامعه، گذران اوقات فراغت و ... نقش بزرگی در جامعه برعهده دارند و به هر حال در تمام سطوح اجتماعی بر فرهنگ جامعه تأثیر می‌گذارند، بدان شکل می‌دهند و همچنین از آن تأثیر می‌گیرند. به‌طور کلی رادیوهای محلی به‌عنوان عامل متعادل‌کننده زندگی اجتماعی نقش ضروری و انکارناپذیری دارند و بیش از عوامل دیگر قادرند در تهذیب تمایلات و هوس‌ها و استحکام پیوندهای افراد با جامعه خود یا جامعه بین‌المللی مؤثر واقع شوند. این نوع رادیوها می‌توانند از طریق آگهی‌ها، راه و رسم زندگی امروزی را به شنوندگان بیاموزند و جایگاهی را که در حیات سیاسی - اجتماعی به‌معنای وسیع کلمه از دست داده‌اند، از طریق نفوذ فزاینده بر زندگی روزانه مردم عادی جبران کنند (اسدی، ۱۳۷۱، ص ۱۷۴).

درباره نقش‌هایی که رسانه‌ها می‌توانند در زمینه توسعه و مشارکت افراد برعهده گیرند، دیدگاه‌های مختلفی وجود دارد. برخی از اندیشمندان جهان سوم، برخلاف مارکیست‌ها و پست‌مدرنیست‌ها، دیدگاهی خوش‌بینانه دارند و معتقدند که گسترش رادیوهای محلی

نه تنها زندگی انسان‌ها را تحت کنترل نخواهد گرفت، بلکه زمینه‌های قدرت‌یابی افراد در برابر سازمان‌ها و نیز دولت را افزایش می‌دهد. تأکید این اندیشمندان درباره رسانه‌ها بیش از هر چیز روی جنبه «آموزشی» است. به‌اعتقاد آنان شهروندان را می‌توان از طریق رسانه‌ها آموزش داد تا میزان جامعه‌پذیری سیاسی خود را بالا ببرند و در فرآیندهای سیاسی مشارکت کنند تا بدین طریق دموکراسی تقویت شود. از سوی دیگر، جنبه‌های دیگر فرهنگ نیز از طریق رادیوها گسترش می‌یابد. بنابراین رادیوهای محلی یکی از مبانی اصلی تقویت‌کننده جامعه مدنی به‌شمار می‌روند و دولت باید برای گسترش این جامعه مدنی تا حد ممکن از دخالت در کار آنان اجتناب کند.

حال با توجه به شناخت و آگاهی اندکی که از جایگاه، ویژگی‌ها، کارکردها و نقش رادیوهای محلی در کشورهای در حال توسعه به‌دست آوردیم، نخست به معرفی و سپس نقد کتاب می‌پردازم.

۳. معرفی کتاب

کتاب اصول ژورنالیسم در رادیوهای محلی را که عنوان اصلی آن Local Radio Journalism است، دو خبرنگار با سابقه و حرفه‌ای رادیو بی. بی. سی^{۱۳} (بنگاه خبری بریتانیا) انگلستان، پل چانتلر^{۱۴} (مترجم در این کتاب پل را به پاول ترجمه کرده است) و سیم هریس^{۱۵} در سال ۱۹۹۲ در لندن تألیف و منتشر کرده‌اند. این کتاب که در ویرایش اول تنها کتابچه آموزشی برای خبرنگاران و گزارشگران کم‌تجربه و جوان به‌ویژه دانشجویان رشته خبرنگاری و رسانه بود، توانست به‌دلیل کاربردی‌بودن مطالب کتاب از سویی و گسترش رادیوهای محلی پس از تصویب لایحه «پخش اخبار از ایستگاه‌های رادیویی خصوصی تجاری» در سال ۱۹۹۰ از سوی دیگر اعتبار خاصی بیابد، به‌گونه‌ای که در سال ۱۹۹۶ ویرایش دوم کتاب (کتاب موردنقد) با شمارگان بسیار زیاد و تغییرات اساسی در برخی از فصل‌ها از سوی رادیو بی. بی. سی منتشر شد. اهمیت این کتاب در جامعه رسانه‌ای انگلستان به‌گونه‌ای است که اکثر رادیوهای فعال در این کشور، به‌ویژه تمام خبرنگاران رادیو بی. بی. سی موظف به پیروی کردن از این کتاب هستند.

این کتاب کاربردی که مخاطبان آن، خبرنگاران، گزارشگران، سردبیران، دبیران سرویس‌ها و ویراستاران رادیوها، به‌ویژه رادیوهای محلی و دانشجویان رشته روزنامه‌نگاری، خبرنگاری و علوم ارتباطات هستند، دستور عمل آموزشی درباره شیوه و ساختار رادیوهای محلی در انگلستان، کار و فعالیت در رادیوهای محلی، نحوه گردآوری و تهیه خبر در رادیوهای محلی، ساختار اتاق خبر و وظایف هریک از کارکنان و واحدها، نویسندگی خبر و گزارش خبری در رادیو و آموزش تکنیک‌های گزارش‌نویسی رادیویی، گویندگی و مجری‌گری در رادیو به‌خصوص در حوزه خبر، آشنایی با مصاحبه، انواع و تکنیک‌های آن، آشنایی و آگاه‌سازی مدیریت پخش خبر و مدیریت اتاق‌های خبر و نحوه تشکیل اتاق‌های خبری کوچک و بزرگ است.

ویرایش دوم کتاب در مقایسه با ویرایش نخست کتاب تغییرات گسترده‌ای کرده است که این تغییرات به‌دلیل تغییر ساختار رادیوی بی. بی. سی و رادیوهای محلی انگلستان در سال‌های بین ۱۹۹۲ تا ۱۹۹۶ و تغییرات هر دم‌افزون فناوری‌های نوین رسانه‌ای و ارتباطی بوده است. در ویرایش دوم برای نخستین بار در مطالب آموزشی

تهیه شده است. کاربردی بودن کتاب به گونه‌ای است که مخاطبان آن، به‌ویژه خبرنگاران جوان و آزادی که با حرفه و علم روزنامه‌نگاری آشنایی ندارند، به‌آسانی می‌توانند مبانی اولیه و کلی این حرفه را در عرصه رادیو بیاموزند. این اثر در بخش مهارت‌ها و تکنیک‌ها برای کارکنان رسانه رادیوی کشور راهنمای آموزشی مناسبی به‌شمار می‌رود.

* با توجه به اینکه امروزه فناوری‌های نوین ارتباطی و اطلاعاتی نقش اساسی در فرآیند تهیه، گردآوری و تدوین، ضبط و ارسال خبر، گزارش و نظایر آنها دارند، در این کتاب برای نخستین بار به این موضوع اشاره شده است. در این کتاب مخاطبان با جایگاه و نقش فناوری‌های نوین ارتباطی و اطلاعاتی و نحوه استفاده از آنها در امر روزنامه‌نگاری رادیویی آشنا می‌شوند. اگرچه این امر امروزه در اکثر کتاب‌های روزنامه‌نگاری به‌چشم می‌خورد، باید توجه داشت که این کتاب در سال ۱۹۹۶ منتشر شده است.

* به‌رغم تفاوت ماهوی بین نظام حقوقی رادیو در کشور انگلستان و ایران، در این اثر سعی شده است برای نخستین بار شیوه‌های جدیدی از روزنامه‌نگاری رادیویی چون رادیو بیمارستانی، دانشجویی و متروبی مطرح شود که این امر می‌تواند این ایده را در ذهن مسئولان صدای جمهوری اسلامی، خبرنگاران رادیویی، دانشجویان جوان و مبتکرین این حوزه به‌وجود آورد که در درون شبکه‌های مختلف رادیویی (چون شبکه جوان و بهداشت) این شبکه‌های جدید را ایجاد کنند.

* با توجه به اینکه در عصر حاضر در کتاب‌های آموزش روزنامه‌نگاری به‌دلیل شیوه‌های جدید روزنامه‌نگاری (نرم خبر) و گسترش روزنامه‌نگاری در رسانه‌های نوین (سایت‌های خبری و وبلاگ‌ها) اصل عینیت و بی‌طرفی کمتر به‌چشم می‌خورد، اما از نکات برجسته و مثبت این کتاب آموزش اصل بی‌طرفی و تأکید بر ارزش عینیت‌گرایی در حرفه روزنامه‌نگاری رادیویی است.

۴.۱.۲. نقاط ضعف

* کم‌توجهی نویسندگان به رعایت ارتباط و انسجام منطقی بین عنوان فصل (به‌ویژه فصل اول و دوم) و مطالب مندرج در آن فصل، به‌گونه‌ای که در فصل اول، «ساختار رادیوهای محلی در انگلستان»، صرفاً به تاریخچه رادیوهای محلی در انگلستان پرداخته شده و در فصل دوم، «کار و فعالیت در رادیو محلی»، سه مبحث جدا از هم یعنی ویژگی‌های رادیو و جایگاه آن در بین سایر رسانه‌ها؛ معرفی ایستگاه‌های جدید رادیویی؛ و دوره‌های آموزشی و دانشگاهی رشته خبرنگاری رادیویی که هر کدام ویژگی و خصلت یک فصل جداگانه را دارند، بررسی شده است. همچنین این وضعیت در موارد متعدد در درون فصل نیز دیده می‌شود که از جمله آن در فصل دوم، صفحه ۱۳ در تیتراژ «چه چیزی یک مجری خوب محلی را می‌سازد؟» است. در مبحث ذیل این تیتراژ، نویسندگان پاسخ درستی به این پرسش خود نمی‌دهند، به‌گونه‌ای که مخاطب در نهایت پس از خواندن مطلب به پاسخ این سؤال دست نمی‌یابد.

* کم‌توجهی نویسندگان به رعایت منطقی و اصولی چیدمان فصل‌ها، به‌ویژه درباره فصل یازدهم کتاب. فصل یازدهم، «جنبه‌های قانونی»، به بحث حقوقی خبرنگاران و آشناسازی آنان با نحوه تنظیم دفاعیه و دادخواست علیه شاکیان می‌پردازد که عملاً تسلسل

روزنامه‌نگاری رادیویی بحث دیجیتالی شدن ضبط و استفاده از رایانه در قسمت‌های مختلف تهیه و تدوین خبر - حروف‌نگاری، نمونه‌خوانی، ویراستاری، صفحه‌بندی - نحوه جذب و اداره نمایندگی‌های خبر، نحوه نظرسنجی رادیویی از مخاطبان و آشنایی با سازوکارهای جدید پژوهش در این زمینه و آموزش مهارت‌های حقوقی به خبرنگاران در خصوص نحوه تنظیم دفاعیه‌های قانونی و حقوقی در برابر شکایات رسمی مطرح شده است.

ویرایش دوم کتاب اصول ژورنالیسم در رادیوهای محلی در واقع متن آموزشی - کاربردی است که از طریق آن خبرنگاران رادیوهای محلی در کشورهایی که نظام رسانه‌ای خصوصی و تجاری دارند، می‌توانند با تکنیک‌ها، مهارت‌ها و تخصص‌های حرفه روزنامه‌نگاری رادیویی آشنا شوند.

این کتاب را زهره جنبایی، مترجم اداره کل تحقیقات و توسعه دفتر پژوهش رادیو ترجمه کرده است. وی که متولد ۱۳۴۸ و صاحب دانشنامه کارشناسی است، ابتدا فعالیت خود را در نشریه رادیو به‌عنوان مترجم آغاز کرده و سپس به‌عنوان مترجم وارد دفتر پژوهش‌های رادیو شده است.

۴. نقد کتاب

با توجه به توضیحات نظری نخست مقاله و معرفی اجمالی کتاب، در این ادامه به نقد اثر در سه بخش انتقادات محتوایی - ساختاری، شکلی و ویرایشی و انتقادات مربوط به مترجم و ناشر پرداخته می‌شود.

۴.۱. انتقاد محتوایی - ساختاری

۴.۱.۱. نقاط قوت

* این اثر از جمله کتاب‌های معدودی است که در حوزه رادیو، به‌ویژه رادیو محلی، با نثر ساده، سلیس و روان به‌صورت آموزشی و کاربردی





به رغم تفاوت ماهوی بین نظام حقوقی رادیو در کشور انگلستان و ایران، در این اثر سعی شده است برای نخستین بار شیوه‌های جدیدی از روزنامه‌نگاری رادیویی چون رادیو بیمارستانی، دانشجویی و مترویی مطرح شود

منطقی بین دو فصل دهم، «مدیریت پخش خبر»، و فصل دوازدهم، «مدیریت اتاق‌های خبر»، را از بین برده است.

* با توجه به اینکه در نظام رسانه‌های خصوصی، اصل بر کسب سود و رسانه ابزار تجارت به‌شمار می‌رود، بهتر می‌بود فصلی با عنوان «نقش تبلیغات در رادیوهای محلی و چگونگی جذب آن» که امروزه مشکل اصلی در رادیوهای محلی سراسر دنیا به‌شمار می‌روند، اضافه می‌شد.

* همان‌گونه که در بخش نظری این مقاله با عنوان «ویژگی‌ها و کارکردهای رادیوهای محلی» بیان شد، رادیوهای محلی علاوه بر کارکردهای اساسی رسانه‌های دیگر، دارای کارکرد محلی‌گرایی هستند که این کارکرد وظایف و نقش این رسانه را در جامعه تغییر می‌دهد. اهمیت این کارکرد به‌گونه‌ای است که بلومر^{۱۴} و گورویج^{۱۵} (۱۹۹۴) و باتلر^{۱۶} و کاواناک^{۱۷} (۱۹۹۸) آن را کارکرد اصلی رسانه‌های محلی می‌دانند. متأسفانه در این اثر با توجه به اینکه به فعالیت‌ها، مهارت‌ها و تکنیک‌های روزنامه‌نگاری رادیوها اشاره شده، اما به کارکرد محلی‌گرایی و تمرکز مباحث مطرح‌شده درباره این کارکرد اشاره‌ای نشده است، به‌گونه‌ای که می‌توان گفت که تکنیک‌های مطرح‌شده تکنیک‌های هستند که در رادیوهای سراسری نیز کاربرد دارند و تفاوتی ماهوی بین آنها در رادیوهای سراسری و محلی وجود ندارد.

۴.۲.۱. انتقاد شکلی و ویرایشی

۴.۲.۱.۱. نقاط قوت
از آنجا که این کتاب جنبه آموزشی دارد و مطالعه آن برای مخاطبان خاص از جمله خبرنگاران، گزارشگران و دانشجویان این رشته لازم است قطع مناسب کتاب (قطع رقعی) این اجازه را به خواننده می‌دهد که در اکثر اوقات - در مسیر رفت و برگشت به محل کار، دانشگاه یا مأموریت برای تهیه خبر، مصاحبه و گزارش، زمان انتظار کشیدن پشت در اتاق مصاحبه‌شونده و زمان‌های دیگر به مطالعه این اثر بپردازد. در ضمن کتاب از نوع و اندازه قلم چشم‌نواز و مناسب است، به‌گونه‌ای که خواندن آن باعث خستگی چشم نمی‌شود. صفحه‌بندی مناسب کتاب نیز به این امر کمک شایانی می‌کند.

* اگرچه بیان شیوه‌ها، تکنیک‌ها و مهارت‌های زیاد و متنوع را می‌توان از نقاط قوت این اثر دانست، در برخی موارد این امر به دلیل کثرت موضوعات، باعث شده است حق مطلب درباره برخی از موضوعات از جمله بحث مصاحبه و تکنیک‌های آن و کنفرانس خبری ادا نشود، به‌گونه‌ای که مباحث مطرح‌شده به دلیل اختصار بیش از اندازه جنبه آموزشی خود را از دست داده‌اند.

۴.۲.۲. نقاط ضعف

* غلط‌های تایپی فراوانی در کتاب دیده می‌شود که در ذیل به تعداد اندکی از آنها اشاره می‌شود.
- در «دیباچه‌ای بر ویرایش دوم» (بند دوم، س اول) بخشی از حروف کلمه رادیو (دیو) افتاده است؛
- در «دیباچه‌ای بر ویرایش دوم» (ص و، بند سوم، س دوم) حرف ب از کلمه مخاطب (مخاط) افتاده است؛
- کلمه فعالیت (ص ۵، بند دوم، س چهارم) به صورت فعالیت درج شده است.

* با توجه به اینکه اعتبار یک متن علمی - آموزشی به منابع و مأخذ آن است، در این کتاب به هیچ منبعی اشاره نشده است که این امر از اعتبار علمی این اثر می‌کاهد. انتقال تجربه زمانی می‌تواند از اعتبار و اعتماد بیشتری برخوردار شود که مستدل به بحث علمی باشد. این امر زمانی اهمیت بیشتری می‌یابد که اندیشه و نظرات علمی در خصوص مباحث مطرح‌شده در این کتاب، حتی بین اندیشمندان و استادان رشته ارتباطات و روزنامه‌نگاری کشور انگلستان بسیار فراوان

* اگرچه کتاب ویرایش محتوایی روان و درستی دارد، کم‌توجهی به ویرایش ادبی در برخی موارد از سلاست و روانی آن کاسته است که این امر در موارد ذیل دیده می‌شود.

- عدم رعایت اصل یک‌دستی در ذکر معادل لاتین اعلام در پانویس کتاب به‌ویژه در فصل اول. در این فصل معادل لاتین برخی از اعلام روزنامه‌ها در صفحه ۲ آورده شده اما در صفحه ۳ این امر به چشم نمی‌خورد؛

- عدم رعایت فاصله مجازی بین کلمات؛

- عدم رعایت شیوه نگارش اعداد و علائم اختصاری ریاضی، به‌ویژه علامت درصد (%). همانند سطر آخر صفحه ۲. اگرچه مؤلف این مسئله را در صفحه ۷۶ کتاب در ذیل بحث اعدادنویسی توضیح داده، به نظر می‌رسد که ویراستار توجهی به این امر نداشته است؛

- سیاه‌کردن بی‌مورد برخی از کلمات مانند کلمه اند (ص ۱، س ۴) و کلمه محلی (ص ۳۴، س ۱۸).

۴. انتقاد به مترجم و ناشر

۴.۳. ۱. نقاط قوت و ضعف

* ترجمه کتاب روان، سلیس و آسان است که این امر به مهارت مترجم در امر ترجمه و تسلط به دو زبان فارسی و انگلیسی برمی‌گردد. اما از آنجا که مترجم شناخت کافی و کامل از واژه‌های تخصصی روزنامه‌نگاری ندارد، پیشنهاد می‌شود در ویرایش بعدی ویراستاری که به حرفه و علم روزنامه‌نگاری آشنایی کامل دارد، کتاب را ویرایش کند. این امر باعث پرهیز از واژه‌سازی و توضیحات اضافی درباره یک واژه می‌شود و درک آن را برای مخاطبان خاص (دانشجویان و خبرنگاران) آسان‌تر می‌سازد.

* انتخاب کتاب در حوزه رادیوهای محلی از سوی ناشر و ترجمه آن توسط مترجم با توجه به فقدان منبع در این زمینه امری شایسته و قابل تقدیر است، اما پیشنهاد می‌شود همان‌گونه که در بحث نظری «ضرورت رادیوهای محلی در کشورهای در حال توسعه» به نقش رادیو در توسعه‌یافتگی کشورهای در حال توسعه اشاره شد، ناشر به دنبال ترجمه و انتشار کتاب‌هایی در این زمینه باشد. همچنین بهتر است متونی برای ترجمه انتخاب شوند که با فرهنگی رسانه‌ای و نظام حقوقی کشور ما متناسب باشند که این امر درباره این کتاب به دلیل تفاوت نظام رسانه‌ای و حقوقی رادیوهای محلی ایران (رادیوی دولتی) و انگلستان (رادیوی خصوصی) کمتر به چشم می‌خورد.

* از آنجا که عنوان کامل کتاب در زبان اصلی Local Radio Journalism است، از مترجم انتظار می‌رفت که اصل امانتداری را در ترجمه این عنوان رعایت می‌کرد و کلمه اصول را در ترجمه - اصول ژورنالیسم در رادیوهای محلی - به آن اضافه نمی‌کرد.

۵. جمع‌بندی

ترجمه فارسی کتاب از دو جهت برای جامعه علمی رشته ارتباطات و رسانه ایران حائز اهمیت است. نخست آنکه با توجه به فقدان منابع مکتوب در زمینه روزنامه‌نگاری رادیو، به‌ویژه رادیوی محلی، این اثر بخشی از این فقر و کمبود را جبران ساخته و امید می‌رود که این ایده را در ذهن اندیشمندان و دانشجویان ایرانی زنده سازد که روی رسانه‌های محلی، به‌ویژه رادیوهای محلی، و نقش آنها در توسعه

بومی تمرکز بیشتری کنند؛ امری که در دهه‌های اخیر کمک فراوانی به توسعه کشورهایی چون هند، فیلیپین، مالزی و حتی چین کرده است. دوم اینکه با توجه به ضعف نهاد علمی و دانشگاهی کشور در حوزه آموزش روزنامه‌نگاری رادیو و ناتوانی سازمان مربوطه در جذب نیروهای کارشناس در این حوزه، به‌ویژه در رادیوهای استانی، این کتاب می‌تواند شروعی برای آموزش خودآموز خبرنگاران، گزارشگران و حتی سردبیران و دبیران سرویس‌ها باشد. به‌رغم اینکه کتاب دارای نواقص معدودی است، باید اذعان داشت که چون چراغی در جاده تاریک روزنامه‌نگاری رادیو و تلویزیون است.

امید است مترجم و ناشر در ویرایش بعدی با رفع نقاط ضعف اثر کمک شایانی به جامعه علمی و حرفه‌ای روزنامه‌نگاری کشور کنند.

پی‌نوشت‌ها:

1. khojir@gmail.com
2. Local Radio
3. Communication Age
4. Harold Dwight Lasswell
5. Charls Wright
6. Denis Mc quail
7. Localism
8. Proximity
9. Impact
10. Fame
11. BBC
12. Paul Chantler
13. Sim Hariss
- Blumler.J.14
15. Gurevitch
16. Butler
17. Kavanagh

مآخذ:

۱. اسدی، علی (۱۳۷۱). افکار عمومی و ارتباطات، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها.
۲. بدیعی، نعیم؛ قندی، حسین (۱۳۷۸). روزنامه‌نگاری نوین، چاپ دوم، تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی.
۳. خجیر، یوسف (۱۳۸۴) «نقش رسانه‌های محلی در انتخابات ریاست جمهوری»، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، رشته ارتباطات اجتماعی، دانشکده علوم ارتباطات دانشگاه علامه طباطبایی.
۴. خجیر، یوسف (۱۳۸۷). اصول و مبانی ارتباطات، تهران: انتشارات مؤسسه آموزش عالی سوره.
۵. ساروخانی، باقر (۱۳۷۶). جامعه‌شناسی ارتباطات، تهران: انتشارات اطلاعات.
۶. مک‌کوئل، دنیس (۱۳۸۲). مبانی و نظریه‌های ارتباط جمعی، ترجمه پرویز اجاللی، تهران انتشارات مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه.
۷. مهرداد، هرمز (۱۳۸۰). مقدمه‌ای بر نظریات و مفاهیم ارتباط جمعی، تهران: انتشارات فاران.

اگرچه بیان شیوه‌ها، تکنیک‌ها و مهارت‌های زیاد و متنوع را می‌توان از نقاط قوت این اثر دانست، در برخی موارد این امر به دلیل کثرت موضوعات، باعث شده است حق مطلب درباره برخی از موضوعات از جمله بحث مصاحبه و تکنیک‌های آن و کنفرانس خبری ادا نشود